WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 10 lutego 2011 r.*

W sprawie C-30/10

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Linköpings tingsrätt (Szwecja) postanowieniem z dnia 28 października 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 stycznia 2010 r., w postępowaniu:

Lotta Andersson

przeciwko

Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: K. Schiemann (sprawozdawca), prezes izby, A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

* Język postępowania: szwedzki.

rzecznik generalny: Y. Bot,
sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten przez S. Granatha, advokat,

— w imieniu rządu szwedzkiego przez A. Falk oraz A. Engmana, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez M. Muñoza Péreza, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Enegrena, działającego w charakterze pełnomocnika,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 10 lit. c) dyrektywy Rady 80/987/EWG z dnia 20 października 1980 r. dotyczącej ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. L 283, s. 23), zmienionej dyrektywą 2002/74/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. (Dz.U. L 270, s. 10) (zwanej dalej „dyrektywą 80/987").

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy L. Andersson a Staten genom Kronofogdemyndigheten i Jönköping, Tillsynsmyndigheten (urzędem nadzoru w dziedzinie upadłości) dotyczącego wypłaty L. Andersson roszczenia wynikającego ze stosunku pracy w ramach upadłego przedsiębiorstwa, którego L. Andersson była jednym z dwojga udziałowców.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

Dyrektywa 80/987

3 Zgodnie art. 1 ust. 1 dyrektywy 80/987 ma ona zastosowanie do wynikających z umów o pracę lub stosunku pracy roszczeń pracowników wobec pracodawców, którzy są niewypłacalni w rozumieniu art. 2 ust. 1 tej dyrektywy.

4 Artykuł 10 lit. c) dyrektywy 80/987 stanowi, że nie narusza ona prawa państw członkowskich do wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności finansowej określonej w art. 3 albo zobowiązania gwarancyjnego określonego w art. 7, w przypadkach gdy pracownik, sam lub wraz ze swoimi bliskimi krewnymi, był właścicielem zasadniczej części przedsiębiorstwa lub zakładu pracodawcy i miał znaczący wpływ na jego działalność.

Dyrektywa 2008/94/WE

5 Z uwagi na to, że dyrektywa 80/987 była wielokrotnie i w istotnym stopniu zmieniana, została ona – w trosce o jej jasność i zrozumiałość – skodyfikowana w drodze

dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (wersja skodyfikowana) (Dz.U. L 283, s. 36).

6 Zgodnie z motywem siódmym dyrektywy 2008/94:

„Państwa członkowskie mogą określać granice odpowiedzialności instytucji gwarancyjnych, które powinny być zgodne ze społecznym celem dyrektywy i które mogą uwzględniać różne poziomy roszczeń".

7 Artykuł 3 tej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne, aby instytucje gwarancyjne zapewniły, z zastrzeżeniem art. 4, wypłatę należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń pracowników wynikających z umowy o pracę lub stosunku pracy, włączając w to, jeśli stanowi tak prawo krajowe, wypłatę odprawy w związku z ustaniem stosunku pracy".

„Roszczenia przejmowane przez instytucję gwarancyjną to roszczenia z tytułu niewypłaconego wynagrodzenia za okres poprzedzający określony dzień ustalony przez państwa członkowskie lub, jeśli ma to zastosowanie, następujący po tym dniu".

8 Zgodnie z art. 7 tej dyrektywy:

„Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne dla zapewnienia, aby niezapłacenie przez pracodawcę instytucjom ubezpieczeniowym obowiązkowych składek wymaganych z tytułu krajowych ustawowych systemów zabezpieczenia społecznego przed wystąpieniem niewypłacalności pracodawcy nie wpływało niekorzystnie na prawo pracowników do świadczeń wypłacanych przez te instytucje ubezpieczeniowe, w zakresie w jakim składki przypadające na pracownika zostały potrącone z wypłaconego mu wynagrodzenia".

9 Artykuł 12 dyrektywy 2008/94 stanowi:

„Niniejsza dyrektywa nie narusza prawa państw członkowskich:

a) do podjęcia środków koniecznych w celu uniknięcia nadużyć;

b) do wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności finansowej z art. 3 lub zobowiązania gwarancyjnego z art. 7, jeśli okazuje się, że wykonanie zobowiązania nie jest uzasadnione z racji istnienia szczególnych związków między pracownikiem a pracodawcą i wspólnych interesów wyrażających się w sprzecznych z prawem porozumieniach między nimi;

c) do wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności finansowej określonej w art. 3 albo zobowiązania gwarancyjnego określonego w art. 7, w przypadkach gdy pracownik, sam lub wraz ze swoimi bliskimi krewnymi, był właścicielem zasadniczej części przedsiębiorstwa lub zakładu pracodawcy i miał znaczący wpływ na je[go] działalność".

Uregulowania krajowe

10 Artykuł 1 ust. 1 lönegarantilagen 1992:497 (ustawą o gwarantowanych świadczeniach pracowniczych, SFS 1992, nr 497) na państwie spoczywa odpowiedzialność z tytułu zaspokajania roszczeń pracowników przeciwko pracodawcom, których niewypłacalność ogłoszono w Szwecji lub innym państwie skandynawskim.

11 Na podstawie art. 7 ust. 1 tej ustawy w razie upadłości zaspokajane są w trybie gwarancji państwowej roszczenia o płace, inne wynagrodzenia i o świadczenia emerytalne objęte prawem pierwszeństwa w oparciu o art. 12 lub 13 förmånsrättslagen (1970:979) (ustawy o prawie pierwszeństwa, SFS 1970, nr 979).

12 Na podstawie art. 7a ustawy o gwarantowanych świadczeniach pracowniczych gwarancja zaspokojenia nie dotyczy jednak pracowników najemnych, o których mowa w art. 12 akapit szósty ustawy o prawie pierwszeństwa.

13 Zgodnie z art. 12 akapit pierwszy ustawy o prawie pierwszeństwa ogólny przywilej obejmuje płacę lub inne wynagrodzenie z tytułu zatrudnienia pracownika najemnego.

14 Artykuł 12 akapit szósty tej samej ustawy stanowi, że jeżeli upadły dłużnik prowadził działalność handlową, to pracownik najemny, który sam lub wraz ze swoimi bliskimi krewnymi był posiadaczem istotnej części przedsiębiorstwa i w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości miał znaczący wpływ na jego działalność, nie jest uprzywilejowany na mocy tego artykułu w zakresie swojego wynagrodzenia czy świadczeń emerytalnych.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

15 Upadłość Linköpings Ridskola AB (zwanej dalej „Linköpings Ridskola") została ogłoszona w dniu 23 grudnia 2008 r. L. Andersson, skarżąca w postępowaniu przed sądem krajowym, pozostająca w okresie od 1996 r. do 2008 r. w konkubinacie z M. Anderssonem, podobnie jak on posiadała 50% udziałów w tej spółce.

16 L. Andersson otrzymała udziały w drodze darowizny w 2006 r., a od połowy lat dziewięćdziesiątych była przez Linköpings Ridskola zatrudniona. Była zastępcą członka zarządu spółki i była upoważniona do reprezentowania spółki aż do momentu, gdy jednoosobowy zarząd w osobie M. Anderssona postanowił na spotkaniu zarządu w dniu 20 listopada 2008 r. cofnąć jej upoważnienie do reprezentacji.

17 Decyzją z dnia 12 stycznia 2009 r. syndyk odmówił uznania roszczeń L. Andersson za roszczenia gwarantowane na podstawie ustawy o gwarantowanych świadczeniach pracowniczych, a to dlatego, że posiadała istotną część przedmiotowej spółki i miała znaczący wpływ na jej działalność w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki i w związku z tym – na podstawie art. 12 akapit szósty ustawy o prawie pierwszeństwa – nie mogła ona korzystać z przywileju przewidzianego w tymże art. 12.

18 W skardze wniesionej do Linköpings tingsrätt L. Andersson zażądała wypłaty wynagrodzenia za grudzień 2008 r. oraz część stycznia 2009 r., wynagrodzenia za okres wypowiedzenia i ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy w łącznej wysokości 138 240 SEK wraz z ustawowymi odsetkami. Podniosła, że miała prawo do korzystania z przywileju przewidziane w art. 12 ustawy o pierwszeństwie, a art. 12 akapit szósty tej ustawy nie dotyczył jej sytuacji, ponieważ – chociaż rzeczywiście posiadała istotną część Linköpings Ridskola –w czasie gdy został złożony wniosek

o ogłoszenie upadłości, nie miała znaczącego wpływu na działalność spółki i nie mogła nią kierować.

19 W tych okolicznościach Linköpings tingsrätt postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytanie prejudycjalne:

„Czy norma krajowa, która wyklucza pracownika najemnego z kręgu osób mających prawo pierwszeństwa (przywileju) na tej podstawie, że ten pracownik sam lub wraz ze swymi bliskimi krewnymi, w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, był posiadaczem istotnej części przedsiębiorstwa i miał znaczący wpływ na jego działalność, jest zgodna z art. 10 lit. c) dyrektywy […] 80/987/EWG […]?".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

20 Tytułem wstępu należy wskazać, że pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni art. 10 lit. c) dyrektywy 80/987, podczas gdy – jak słusznie zauważyli pozwana przed sądem krajowym, rząd hiszpański oraz Komisja Europejska – przepisy Unii Europejskiej mające znaczenie dla rozpatrzenia sprawy przed sądem krajowym to – z uwagi na fakt, że upadłość spółki, której sprawa dotyczy, została ogłoszona w dniu 23 grudnia 2008 r. – przepisy dyrektywy 2008/94, która weszła w życie w dniu 17 listopada 2008 r. Dyrektywa 2008/94 kodyfikuje dyrektywę 80/97 i co do zasady zawiera te same przepisy. I tak art. 12 lit. c) dyrektywy 2008/94 przejmuje, w identycznych słowach, treść art. 10 lit. c) dyrektywy 80/897.

21 Należy zatem przeredagować pytanie sądu krajowego, tak by służyło ustaleniu, czy art. 12 lit. c) dyrektywy 2008/94 należy rozumieć w ten sposób, że stoi na przeszkodzie istnieniu przepisu prawa krajowego, który wyklucza pracownika najemnego z kręgu osób uprawnionych do uzyskania wypłaty należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń na tej podstawie, że ten pracownik sam lub wraz ze swymi bliskimi krewnymi, w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa, był posiadaczem istotnej części tego przedsiębiorstwa i miał znaczący wpływ na jego działalność.

22 W tej kwestii należy wskazać, że dyrektywa 2008/94 wprowadza w art. 3 obowiązek wypłaty należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń pracowników najemnych, podczas gdy art. 12 lit. c) tej dyrektywy pozwala państwom członkowskim na wyłączenie lub ograniczenie tego obowiązku, w sytuacji gdy pracownik, sam lub wraz ze swoimi bliskimi krewnymi, był posiadaczem zasadniczej części przedsiębiorstwa lub zakładu pracodawcy i miał znaczący wpływ na jej działalność.

23 Artykuł 12 lit. c) dyrektywy 2008/94 nie wskazuje w żaden sposób, jak długi powinien być rzeczywisty okres posiadania zasadniczej części danego przedsiębiorstwa i wywierania znaczącego wpływu na jego działalność, aby nastąpiło wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności finansowej. W celu ustalenia, czy przepis ten stoi na przeszkodzie ustanowieniu sześciomiesięcznego terminu, takiego jak przewidziano w prawie krajowym, należy zbadać systematykę i cele tego przepisu.

24 W tej kwestii z motywu 7 oraz z art. 12 lit. a)–c) dyrektywy 2008/94 wynika, że prawodawca nie zamierzał naruszyć uprawnienia państwa członkowskich do ustalenia granic odpowiedzialności instytucji gwarancyjnych w pewnych wypadkach, w tym w wypadkach opisanych w art. 12 lit. c). Przepis ten opiera się między innymi na domyślnym założeniu, że pracownik najemny, który w tym samym czasie miał zasadniczy

udział w danym przedsiębiorstwie i miał znaczący wpływ na jego działalność, może tym samym być w części odpowiedzialny za niewypłacalność tego przedsiębiorstwa.

25 Uprawnienie to powinno jednak podlegać ocenie w świetle społecznego celu dyrektywy 2008/94, polegającego na zagwarantowaniu wszystkim pracownikom najemnym, w przypadku niewypłacalności pracodawcy, minimalnego wspólnotowego poziomu ochrony w postaci zaspokojenia roszczeń wynikających z umów o pracę lub stosunków pracy i dotyczących zapłaty należnego wynagrodzenia za dany okres (zob. podobnie wyrok z dnia 11 września 2003 r. w sprawie C-201/01 Walcher, Rec. s. I-8827, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 Trybunał orzekł ponadto, że wdrożenie przepisu krajowego mającego na celu uniknięcie nadużyć nie może naruszać pełnej skuteczności i jednolitego stosowania przepisów Unii w państwach członkowskich (ww. wyrok w sprawie Walcher, pkt 37).

27 Zatem ani dla celu art. 12 lit. c) dyrektywy 2008/94, ani dla jej celu społecznego nie stanowi zagrożenia przepis krajowy, który – jak w sprawie przed sądem krajowym – ogranicza kategorię pracowników wyłączonych z prawa do otrzymania wypłaty należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń do tych pracowników, którzy, sami lub wraz ze swymi bliskimi krewnymi, w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa, byli posiadaczami istotnej części tego przedsiębiorstwa i mieli znaczący wpływ na jego działalność. W takich bowiem okolicznościach nie można wykluczyć, że pracownik, któremu odmawia się uprawnienia do gwarancji, może być odpowiedzialny za niewypłacalność danego przedsiębiorstwa.

28 Mając na względzie powyższe rozważania, na przedstawione pytanie należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 12 lit. c) dyrektywy 2008/94 należy rozumieć w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie istnieniu przepisu prawa krajowego, który wyklucza pracownika najemnego z kręgu osób uprawnionych do otrzymania wypłaty należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń na tej podstawie, że pracownik ten, sam

lub wraz ze swymi bliskimi krewnymi, w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa był posiadaczem istotnej części tego przedsiębiorstwa i miał znaczący wpływ na jego działalność.

W przedmiocie kosztów

29 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 12 lit. c) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/94/WE z dnia 22 października 2008 r. w sprawie ochrony pracowników na wypadek niewypłacalności pracodawcy (wersja skodyfikowana) należy rozumieć w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie istnieniu przepisu prawa krajowego, który wyklucza pracownika najemnego z kręgu osób uprawnionych do otrzymania wypłaty należności z tytułu niezaspokojonych roszczeń na tej podstawie, że ten pracownik, sam lub wraz ze swymi bliskimi krewnymi, w okresie krótszym niż sześć miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości przedsiębiorstwa był posiadaczem istotnej części tego przedsiębiorstwa i miał znaczący wpływ na jego działalność.

Podpisy